

1

Węgiel niższej jakości

W 2013 r. polski węgiel w porównaniu do importowanego:

- był droższy (płace to 70% polskich kosztów wydobycia),
- miał niższą wartość opałową (o ok. 1,3 tys. kJ/kg),
- był bardziej zasiarczony (o ok. 0,4%) i zapopielony (o ok. 7%).

2

Perspektywy węglowe

Po 2030 roku, przy obecnym poziomie wydobycia i zapotrzebowania na:

- **węgiel kamienny**: import przewyższy krajowe wydobycie.
- **węgiel brunatny**: obecnie eksploatowane złoża wyczerpią się. Będzie trzeba otworzyć nowe odkrywki (np. w woj. lubuskim).

3

Węgiel brunatny a środowisko

Górnictwo odkrywkowe potężnie zmienia stosunki wodne i rzeźbę terenu, dewastuje szatę roślinną i glebę. Nowe odkrywki wiążą się z przesiedleniami ludności. To najdroższa dla środowiska metoda wytwarzania energii elektrycznej

4

Rabunkowe wydobycie

Raport Najwyższej Izby Kontroli z roku 2011 wskazuje, że wydobycie **węgla kamiennego** w Polsce nosi cechy gospodarki rabunkowej (na 1 tonę wydobytego węgla 6 ton jest marnowanych).

5

Emisja i skutki zdrowotne

Ponad 50% emisji gazów cieplarnianych, 85% dwutlenku siarki i 47% drobnych pyłów w Polsce wynika ze spalania węgla w elektrowniach i gospodarstwach domowych. Powoduje też emisję toksycznych metali ciężkich m.in: rtęci, arsenu, ołowiu i dioksyn.

6

Węgiel i społeczeństwo

Kultura związana z wydobyciem **węgla kamiennego** w Polsce to bardzo istotna część narodowej tożsamości Ślązaków. Górnictwo ma duże i silne związki zawodowe. Zamykanie kopalń może doprowadzić do sparaliżowania kraju strajkami.

7

Węgiel a energia

Większość produkcji energii z węgla jest scentralizowana. Jest podstawowym surowcem w produkcji elektryczności i ciepła w Polsce:

- **elektryczność** (2011):
54% węgiel kamienny,
32% węgiel brunatny (rośnie),
- **ciepło** (2012):
75% węgiel kamienny,
< 1% brunatny.

8

Nadzieja w innowacji?

Testowana w energetyce technologia czystego węgla (zgazowanie **węgla kamiennego**) jest nadzieją polskiej nauki na efektywną i niskoemisyjną metodę produkcji energii elektrycznej i paliw oraz rozwój innowacyjnej gospodarki.

9

Znana technologia

Wydobycie węgla to znana technologia. Istnieje rozbudowany system infrastruktury technologicznej, zaplecze naukowo-badawcze, wykwalifikowana kadra. Pracę w sektorze wydobywczym ma ponad 125 tys. osób.

10

Brunatny podstawa

W energetycznym miksie Niemiec, które zdecydowały się do 2022 wyłączyć wszystkie reaktory jądrowe, źródłem uzupełniającym OZE jest **węgiel brunatny** (przy tym samym wydobyciu od 10 lat), jest to obecnie jeden z najtańszych surowców na rynku.

11

Elektrownie węglowe w Polsce

Większość bloków wytwórczych w elektrowniach węglowych w Polsce jest przestarzała, nieefektywna technicznie (efektywność rzędu 30%) i ekologicznie. Do 2025 r. $\frac{2}{3}$ zainstalowanej mocy powinny zastąpić nowe bloki (inwestycje).

12

Ile kosztuje węgiel

Tradycyjne spalanie węgla, mimo niskich kosztów ekonomicznych, wiąże się z bardzo wysokimi kosztami społecznymi (negatywne skutki dla zdrowia i środowiska) i niekonkurencyjnością gospodarki w naszych warunkach (niska innowacyjność).

13

Nadzieja w CCS?

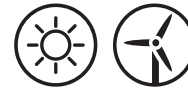
Technologia CCS, przechwytywania i składowania CO₂ pod ziemią, jest budzącą kontrowersje nadzieją na eliminację CO₂ ze spalin. Nieznane są jej koszty środowiskowe i efektywność ekonomiczna. Niemcy wycofują się z prac nad nią.

14

Słońce polskie i światowe

Co roku powierzchnia pokryta kolektorami energii słonecznej wzrasta średnio o ok. 40%. W Polsce w 2010 r. zajmowały 656 tys. m², a ponad 70% z nich podgrzewało wodę. Polskie elektrownie fotowoltaiczne pod koniec 2012 roku miały moc 3,6 MW, która do końca 2013 roku może wzrosnąć do 24 MW.

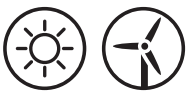

15

Niestabilne OZE

Energia wiatru i słońca to bezemisyjne, ale niestabilne źródła energii odnawialnej. Powody:

- uzależnienie produkcji od pogody (lądowe farmy wiatrowe działają przez 25–30% roku),
- nieefektywne technologie magazynujące,
- niedoskonałe systemy sieci energetycznych.

16

Energetyczna równowaga

Niestabilne OZE zagrażają ciągłości produkcji energii. Wymagają lepszego systemu zarządzania i bilansowania przez:

- łączenie z elektrowniami rezerwowymi,
- stabilne źródła energii,
- sieci energetyczne o niższych stratach.

17

Energia z kolektora i ogniwa

Energię ze słońca można pozyskiwać przez kolektory słoneczne (energia cieplna) i ogniwa fotowoltaiczne (PV, energia elektryczna). To różne technologie, ale można połączyć je w jednym urządzeniu, tzw. PVT.

18

Wiatraki a środowisko

Budowanie farm wiatrowych postrzegane jest często jako niszczenie krajobrazu. Wiatraki bywają barierą dla nietoperzy i migrujących ptaków. Turbiny generują hałas i infradźwięki, które mogą szkodzić ludziom i zwierzętom.

19

Fotoodpady

Ogniwa fotowoltaiczne działają ok. 25 lat, ich produkcja jest energochłonna i wykorzystuje się w niej toksyczne pierwiastki (np. selen, kadm). Po zużyciu ogniw pojawia się problem utylizacji toksycznych materiałów.

20

Rośnie poparcie dla zielonej energii

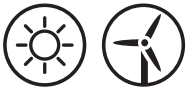
Według badania TNS OBOP na zlecenie Instytut Energetyki Odnawialnej, 45% polskich obywateli w domach najchętniej wykorzystywałoby energię z odnawialnych źródeł energii, przede wszystkim energię słoneczną (31%).

21

Kosztowne słońce

Koszt inwestycji w ogniwa fotowoltaiczne jest wysoki, ale na całym świecie ich cena spada od 40 lat. Ocenia się, że w Polsce montowanie ogniw fotowoltaicznych będzie opłacalne bez dotacji w 2020 roku.

22

OZE a miejsca pracy

W Niemczech w latach 2000-2010 powstało 380 tys. miejsc pracy związanych z niestabilnymi OZE. Natomiast zatrudnienie w górnictwie spada, w ciągu 6 lat (2001-2006) zwolniono 22 700 osób. Urządzenia OZE są jednym z ważniejszych produktów eksportowych.

23

Efektywna energia wiatrowa

Wiatr jest dziś najbardziej efektywnym z odnawialnych źródeł energii. Nowoczesna turbina o mocy 6 MW może zaopatrzyć w energię ok. 7 tys. gospodarstw domowych. Ale rozproszona produkcja energii utrudnia zarządzanie nią.

24

Prosument

Prosument to indywidualny producent i odbiorca energii np. wiatrowej, którą produkuje przez własną instalację na swoje potrzeby a jej nadwyżkę może odsprzedać do sieci.

25

Efektywne oszczędności

Jeśli Polska wprowadzi zmiany zgodne z dyrektywą UE, czyli wykorzysta potencjał **efektywności energetycznej** (wytwarzania i zużycia energii), to do 2050 roku ilość zaoszczędzonej energii pokryłaby zapotrzebowanie kraju na 8 lat.

26

Większa niezależność

Wzrost **efektywności energetycznej** (EE), to spadek zapotrzebowania na surowce energetyczne i mniejsze uzależnienie od nich. Zwiększenie EE jest najbardziej opłacalnym ekonomicznie rozwiązaniem dla gospodarki niskoemisyjnej państwa.

27

Zużycie energii w domu

Zgodnie z polskimi przepisami zapotrzebowanie na energię ciepłą domu:

- **standardowego** to 120 kWh/m²/rok,
  - **energooszczędnego** to 50 kWh/m²/rok,
  - **pasywnego** to 15 kWh/m²/rok.
- Modernizacja budownictwa znacznie zmniejszy zużycie energii.

28

Węgiel grzeje

12 mln ton węgla na rok spala się w polskich domach, by je ogrzać. Obniżenie zapotrzebowania na energię:

- zmniejszy niskie emisje z gospodarstw domowych i ich szkodliwy wpływ na środowisko i zdrowie,
- obniży koszty ogrzewania.

29

Zjadacze energii

30%–40% energii wytworzonej na świecie zużywa się na ogrzewanie, chłodzenie i oświetlenie budynków. Według unijnej dyrektywy od 2021 roku wszystkie nowe budynki powinny posiadać niemal zeroenergetyczny standard.

30

Państwo dopłaca

W 2013 roku rozpoczął się program dopłat do kredytów na energooszczędne domy i mieszkania, finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Jest to pierwszy tego typu program w Polsce.

31

Oszczędzasz?!

Energooszczędny sprzęt RTV-AGD zwykle jest droższy od zwykłych urządzeń, ale należy uwzględnić koszt eksploatacji i rosnące ceny energii. Do tego, rocznie Polacy marnują 2,3 mln MWh energii przez utrzymywanie sprzętu w trybie czuwania.

32

Zasoby się kurczą

Światowe złoża **konwencjonalnego gazu ziemnego** są ograniczone i wystarczą na ok. 60 lat, przez co gaz będzie drożeć. W Polsce 70% surowca importuje się, co sprawia, że kraj uzależniony jest od dostaw z zagranicy, głównie z Rosji.

33

Przyjazny gaz

Spalanie **gazu ziemnego** jest najmniej szkodliwe dla środowiska naturalnego z konwencjonalnych źródeł energii. Emituje mniej CO₂ i innych, szkodliwych związków, np. pyłów czy tlenków siarki i azotu niż węgiel (liczone w g/m³ spalonego gazu).

34

Swojski gaz

Polska od dawna wykorzystuje **gaz ziemny** jako surowiec energetyczny, posiada odpowiednią infrastrukturę (sieci dystrybucji, głównie w miastach), magazyny gazu np. w Wielkopolsce, a także krajowego operatora dystrybucyjnego PGNiG.

35

Nadzieja w gazoporcie

W Świnoujściu budowany jest terminal do odbioru skroplonego **gazu ziemnego** (gazoport), który pozwoli na zróżnicowanie źródeł dostaw dla Polski oraz sprzedaż gazu do innych krajów.

36

Lepsze turbiny

Wydajność nowoczesnych turbin **gazowych** wynosi ok. 60%, czyli prawie dwa razy więcej niż wydajność turbin używanych w standardowych elektrociepłowniach gazowych.

37

Łupkowe zasoby

Światowym potentatem wydobycia **gazu z łupków** jest USA, a spośród krajów Europy Środkowo-Wschodnia Polska posiada prawdopodobnie (choć to wciąż niepotwierdzone informacje) największe zasoby gazu łupkowego o łącznej powierzchni 46 tys. km².

38

Kontrowersyjne szczelinowanie

Wydobywanie **gazu z łupków**, szczelinowanie hydrauliczne, zużywa ogromne ilości wody i zanieczyszcza je ze związkami chemicznymi (np. kwasem solnym, metanem), degradując wody gruntowe, glebę oraz niszcząc tereny cenne przyrodniczo.

39

Potencjał łupków

Projekty wydobywcze **gazu łupkowego** są bardzo drogie. Aby ocenić potencjał jego złóż w Polsce, należałoby wykonywać kilkaset odwiertów rocznie, do tej pory wykonano ich tylko 51. Jeśli potwierdzą bogactwo zasobów, rynkowa cena gazu spadnie.

40

Łupki dla bezpieczeństwa

Gaz pochodzący z łupków jest alternatywą dla kurczących się zasobów gazu konwencjonalnego. Polska ma duży potencjał rozwoju energii z **gazu łupkowego**, który zwiększyłby bezpieczeństwo energetyczne Polski.

41

Nie dla szczelinowania

Francja zakazała wydobycia gazu z łupków metodą szczelinowania ze względu na jej zły wpływ na środowisko. Duże wątpliwości dot. wydobycia **gazu łupkowego** są także przedmiotem obrad agendy Unii Europejskiej.

42

Geotermia niezależna

Geotermia to efektywne OZE, praktycznie niewyczerpywalne. Spośród OZE jest najbardziej niezależna od słońca i zjawisk klimatycznych. Lecz elektrownie geotermalne są drogie, jeden odwiert to nawet 10 mln. PLN (małe pompy ciepła są dużo tańsze).

43

Geotermia bez emisji

W elektrowniach geotermalnych nie ma spalania. Nie produkują gazów cieplarnianych, hałasu i szkodliwych odpadów. Wydobycie wód może uwalniać z głębi ziemi siarkowodór, produkty rozpadu radioaktywnego, szkodliwe związki rtęci, arsenu, amoniaku.

44

Wielofunkcyjna geotermia

Ciepłownie geotermalne mogą dostarczać ciepło okolicznym terenom i obejmować instalacje wykorzystujące geotermię do rekreacji i produkcji (hodowla, rolnictwo). Ten system działa w kilku polskich miastach (Uniejów, Mszczonów).

45

Pompy ciepła

Pompy ciepła to odnawialne źródło energii dla budynku. Wykorzystują energię zgromadzoną w gruncie, wodach podziemnych lub powietrzu do uzyskania ciepła lub chłodu. Z 1kW prądu produkują 2-4 kW ciepła. Są jedyną dostępną metodą przydomowego wykorzystania energii geotermalnej.

46

Temperatura wód geotermalnych

Wody wysokotemperaturowe (powyżej 150°C) mogą służyć do produkcji prądu, a niskotemperaturowe do ciepłownictwa, rolnictwa, balneologii. W Polsce jest 6 ciepłowni geotermalnych. Zasoby zajmują powyżej 80% terytorium, ale mają niskie temperatury (zwykle <50°C).

47

Lokalizacja ciepłowni geotermalnej

Ciepłownia musi być położona blisko odbiorców ciepła, jej wydajność powinna być dopasowana do zapotrzebowania. Może za to pracować prawie nieprzerwanie (ponad 95% czasu).

48

Darmowy surowiec

Elektrownie wodne są niezależne od rynku i bardzo wydajne (75–90%, węglowe w ok. 50%). Pracują bez przerw na dostawę i odprowadzanie surowców, a susze i opady nie są zagrożeniem ciągłości produkcji dzięki rezerwuárom wodnym.

49

Odpady rzek?

Produkcja energii w elektrowniach wodnych jest bezodpadowa – brak gazowych, ciekłych i stałych produktów ubocznych, wpływających na środowisko. W Norwegii to aż 98% produkcji energii. Jednak rezerwuary wodne nad elektrowniami zalewają duże obszary, zmieniając ekosystem.

50

Elektrownie, zapory i ekosystem

Zapory dużych elektrowni wodnych zatrzymują żyzne osady niesione nurtem, a rolnicy poniżej muszą sztucznie nawozić pola. Zbiorniki rzeczne zaburzają migracje ryb, podnoszą temperaturę wód. Zalane rośliny gniją pod wodą, wydzielając metan.

51

Koszt elektrowni wodnej

Budowa dużej elektrowni wodnej może być o 1,5x droższa (a małej aż 5x) niż gazowej. Po amortyzacji duże elektrownie wodne to tania energia (do połowy kosztów energii z elektrowni węglowej), ale produkcja w małych jest droższa niż z paliw kopalnych (do 3x drożej niż z węgla).

52

Problemowe zapory

Przez zapory wodne elektrowni na świecie zalano ok. 400 tys. km² i przesiedlono ok. 40–80 mln os. (Jez. Włocławskie zalało 70 km²). Korzyści zapór: zabezpieczenie wody irygacyjnej przed suszą, rozwój rekreacji i rybołówstwa, zabezpieczenie przed powodzią.

53

Rynek uranu

Światowe zasoby uranu wystarczają na 200–300 lat prac obecnej technologii jądrowej. Polska może wybrać z wielu dostawców uranu dla Europy (Australii, Kanady, państw Afryki) oraz z usług konwersji i wzbogacania w kilku państwach UE i Ameryki Pn.

54

Emisja jądrowa

Elektrownie jądrowe nie emitują gazów cieplarnianych (np. CO₂). Pracując uwalniają mało radioaktywnych gazów (0,01 rem/rok), bez wpływu na promieniowanie w środowisku (w otoczeniu 300 rem/rok). W elektrowni jednak składowe się zapas radioaktywnego paliwa (dziesiątki ton).

55

Zagrożenie atomem

Zagrożenia elektrowni jądrowych dla środowiska to: zużyte paliwo, radioaktywne odpady procesu produkcji, duże awarie elektrowni. Awarie są rzadkie (raz na 20–30 lat), lecz trwale skażają środowisko (Czarnobyl po 26 latach jest wciąż skażony).

56

Koszty atomu

Budowa elektrowni jądrowej to ok. 2x wyższe koszty niż elektrowni węglowej i duże opory społeczne. Niemcy i Szwajcaria wycofują się z użycia atomu, rządy 15 krajów (9 państw UE) są mu oficjalnie przeciwnie. Polski rząd planuje 2 reaktory do 2030 r.

57

Fuzja jądrowa

Trwają prace nad fuzją jądrową z wodorem jako surowcem (bez użycia pierwiastków radioaktywnych). Badania potwierwiają do 2045 r. Od 2023 r. dostępne będą przydomowe reaktory. Ich rozmiar ograniczy zagrożenie atakami terrorystycznymi i potrzebę kontroli ludności.

58

Losy radioaktywnych odpadów

96% radioaktywnych odpadów może być zregenerowana (nie jest to powszechne). Ok. 3% odpadów jest silnie radioaktywne przez setki lat. Zagrożają wyciekami i trwałym skażeniem środowiska.

59

Przyczyna zgonu

Na 1 zgon przez cywilną energię jądrową przypada ok. 4 tys. zgonów przez przemysł węglowy (90 i 170 tys. os. na 1TWh). Zapylenie i warunki kopalniane łatwiej modyfikować, skażenie radioaktywne znacznie ciężiej. Usuwanie skażenia w Fukushima potrwa 30–40 lat.

60

Ile potrzeba paliwa?

Elektrownia węglowa (moc 1 tys. MW) spala rocznie ok. 2,5 mln t węgla kamiennego (ok. 3–5 pociągów na dobę). **Elektrownia jądrowa** o tej samej mocy potrzebuje 40t paliwa rocznie (kilka ciężarówek na rok).

61

Lokalna energia

Bioenergia rozproszona opiera się na lokalnych źródłach energii. Jest źródłem stabilnej energii w systemie (niezależnej od warunków atmosferycznych). Rozwiązuje problem składowania odpadów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego (produkcja biomasy i biogazu).

62

Potencjał bioenergii

Polska ma dobre warunki dla rynku **bioenergii**: rozwinięte rolnictwo, leśnictwo, przetwórstwo mięsne i rolno-spożywcze, dużo niezagospodarowanych odpadów. Np. potencjał produkcji **biogazu** rolniczego w Polsce to 1,7 mld m³/rok (9% importu gazu).

63

Biomasa a środowisko

Wykorzystanie energetyczne **biomasy** ma neutralny bilans emisji gazów cieplarnianych. Emisje ze spalania równoważą się z ich ilością pochłoniętą przez rośliny w czasie życia. Za duże oparcie na biomase drzewnej skutkuje jednak degradacją lasów.

64

Biogaz z odpadów

Biogaz (metan) jest prawie bezodpadowo produkowany w biogazowniach rolniczych i wysypiskowych. Metan ma bardzo wysoki wskaźnik emisyjności gazów cieplarnianych (21x większy niż CO₂). Odzysk metanu bardzo ogranicza jego zły wpływ na klimat.

65

Bioenergia i lokalna gospodarka

Rynek **bioenergii** wspiera rozwój lokalnych gospodarek i stwarza lokalnie miejsca pracy, dzięki czemu rośnie konkurencyjność obszarów rolniczych. Zapewnione jest także lokalne bezpieczeństwo energetyczne.

66

Opał zamiast żywności?

Produkcja energii z **biomasy** rozwinęła się jako część utylizacji odpadów organicznych. Subsydiowanie produkcji biomasy stwarza zagrożenie, że rolnicy będą uprawiać substrat do produkcji energii zamiast żywności.

67

Energia ze ścieków

Trwają zaawansowane badania nad wykorzystaniem **biomasy** w ściekach komunalnych: miejskie oczyszczalnie wody będą produkować energię na użytek własny i do sieci. Już teraz wykorzystuje się **biogaz** powstały w trakcie oczyszczania.

68

Efektywny biogaz

Wartość opałow **biogazu** jest porównywalna z wartością opałow węgla kamiennego. Wysoka sprawność wytwarzania energii elektrycznej z biogazu może sięgać nawet 90% (w systemach skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła).

69

Bezsens współpalania

50% energii z OZE w Polsce pochodzi ze współpalania **biomasy i węgla**. Współpalanie obniża efektywność produkcji (względem węgla). Najczęściej współpalone jest drewno lub zboże, często importowane (wysokie koszty transportu).

70

Uciążliwe sąsiedztwo

Biogazownie mogą być uciążliwe zapachowo podczas przyjmowania substratu (np. obornika) lub ładowania go do komór fermentacyjnych (które jeśli dobrze zaprojektowane, są całkowicie szczelne). Zapach ogranicza się do sąsiedztwa instalacji.

71

Psucie rynku

W Polsce nie ma skutecznego rynku **biomasy**. Biopaliwa to np. subsydiowane zboża (zły wpływ na rynek żywności) lub całe drzewa, nie tylko odpady (zły wpływ na rynek drewna). Import biomasy jest opłacalny przez subsydia dla współpalania.

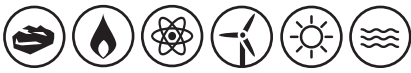

72

Rozproszone źródła energii

Małe piece na biomasę i elektrownie biogazowe utylizują lokalne odpady organiczne. Lecz największa na świecie elektrownia na biomasę Połaniec spala 4 tys. t odpadów rolnych i drzewnych na dzień, wymagając importu substratów.

73

A może import?

Ciągłość dostaw może zapewnić import energii ze źródeł konwencjonalnych lub odnawialnych. Sposobem na to jest stworzenie europejskiej sieci energetycznej. Na przykład moglibyśmy odbierać energię wodną ze Skandynawii, słoneczną z Hiszpanii lub planowanych elektrowni na Saharze.

74

Odnawialne źródła energii (OZE)

OZE to źródła energii, których wykorzystywanie nie wiąże się z ich długotrwałym deficytem, ich zasób odnawia się w krótkim czasie (są to m.in. wiatr, energia słoneczna, rzeki, geotermia). Zaliczana jest do nich także bioenergia.

